

دانشگاه شهید چمران اهواز
معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی
طرح درس ویژه درس‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه

نام و نام خانوادگی استاد: دکتر سید عباس رضوی	مرتبه علمی: استادیار	آدرس ایمیل: razavi_sa@scu.ac.ir
دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی	گروه: علوم تربیتی	نیمسال تحصیلی: اول ۱۴۰۰-۰۱
دوره تحصیلی: کارشناسی ارشد (برنامه ریزی درسی)	نام درس: نظریه‌های یادگیری و الگوهای تدریس	تعداد واحد: ۲
<p style="text-align: right;">جایگاه درس در برنامه درسی دوره:</p> <p>این درس یکی از دروس پایه یا اصلی رشته می باشد که برای تسلط دانشجویان بر یکی از مهمترین مبانی برنامه درسی یعنی نظریه های یادگیری و همچنین تسلط بر یکی از عناصر مهم برنامه درسی یعنی روشهای تدریس اهمیت فراوانی دارد. شناخت حاصل از این درس یک شناخت زیربنایی است و موجب می شود دانشجویان در برنامه ریزی درسی آگاهانه تر و اندیشمندانه تر عمل کنند.</p>		
<p style="text-align: right;">هدف کلی:</p> <p>هدف این درس کسب شناخت اولیه از نظریه های یادگیری و فهم ویژگی های و مراحل اجرای الگوهای تدریس است. دانشجویان در این درس همچنین نحوه تشخیص تناسب الگوها با اهداف برنامه درسی و یادگیری را می آموزند و با کاربرد الگوهای تدریس در موقعیت های عملی یاددهی - یادگیری آشنا می شوند.</p>		
<p style="text-align: right;">اهداف یادگیری:</p> <p>از دانشجویان انتظار می رود پس از گذراندن این درس بتوانند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● مفهوم نظریه یادگیری را شرح دهند. ● رابطه نظریه یادگیری و الگوی تدریس را بیان کنند. ● نظریه یادگیری شناختی اجتماعی بندورا و کاربردهای آن را شرح دهند. ● نظریه گشتالت و مفاهیم مهم آن در آموزش را تشریح کنند. ● بر اساس نظریه یادگیری معنادار آزوبل، نمونه درسی را طراحی کنند. ● مفاهیم اساسی نظریه سازنده گرابی و کاربردهای آن در آموزش را تبیین کنند. ● یک موقعیت تدریس را با استفاده از نظریه پردازش اطلاعات تحلیل کنند. ● شیوه کاربرد الگوهای دریافت و تکوین مفهوم را در عمل نشان دهند. ● با استفاده از الگوی بدیعه پردازی یک موقعیت تدریس را طراحی کنند. ● مراحل الگوی یادگیری مبتنی بر همیاری را شرح دهند. ● یک درس را با استفاده از الگوی ایفای نقش طراحی و اجرا کنند. ● 		
<p style="text-align: right;">رفتار ورودی:</p> <p>برای یادگیری بهتر این درس انتظار می رود دانشجویان پیش از شروع این درس با مباحث اصلی در روانشناسی به ویژه روانشناسی یادگیری آشنا باشد مواردی نظیر شرطی شدن، محرک، پاسخ، تقویت، انگیزش، فراموشی، انتقال، یادداری. همچنین لازم است دانشجویان به خوبی مبانی روانشناختی برنامه درسی را یاد گرفته باشند تا در این درس از آن استفاده کنند.</p>		

مواد و امکانات آموزشی:

امکان ارائه مطالب در قالب پاورپوینت و استفاده از امکانات سامانه آموزش مجازی (به صورت آفلاین و آنلاین) - تهیه ویدیوهای آموزشی برای برخی از جلسات آفلاین - استفاده از کاربرگ های الکترونیکی برای فعالیتهای کلاسی دانشجویان

روش تدریس:

برای تدریس این واحد درسی از روشهای تدریس متنوعی نظیر ایفای نقش، سمینار، پرسش و پاسخ، بحث گروهی، روش کارگاهی، و تدریس مستقیم استفاده می شود.

وظایف دانشجو:

الف) فعالیت در کلاس یا خارج از کلاس: متناسب با ماهیت درس، لازم است دانشجویان به صورت فردی (ارائه مطلب به صورت فردی در جلسه مشخص) یا در قالب گروه های کوچک (حدود ۲ الی ۴ نفره) فعالیت های مورد نظر را انجام دهند و آن را گزارش نمایند. برخی از این فعالیت ها در کلاس و برخی دیگر خارج از آن خواهد بود. ارائه کلاسی نیز از قبل برنامه ریزی خواهد شد و هر دانشجو موظف است بر اساس موضوع تعیین شده مطالعه و چکیده مطالعه خود را به صورت روشن و همراه با مثال ارائه کند.
ب) مشارکت در بحث کلاسی: لازم است دانشجویان در بحث های کلاسی شرکت نمایند.
ج) حضور به موقع: در جلساتی که در طول ترم برگزار می شود لازم است دانشجویان به موقع در کلاس حاضر شوند. بدیهی است هر گونه تاخیر یا غیبت موجب می شود که برنامه ریزی این درس با مشکل مواجه شود.
د) مطالعه مباحث برای امتحان کتبی: از آنجا که بخشی از ارزیابی در قالب امتحان پایان ترم برگزار خواهد شد لازم است دانشجویان مطالب تعیین شده را مطالعه نمایند.

شیوه آزمون و ارزیابی:

الف) فعالیت های فردی و گروهی: برای فعالیت هایی که به صورت فردی یا در قالب کار گروهی صورت می گیرد، حدود ۷ نمره در نظر گرفته شده است. بخشی از این نمره به ارائه دانشجویان در طول ترم اختصاص دارد.
ب) مشارکت در بحث کلاسی و حضور به موقع: ۱ نمره برای حضور و همچنین برای مشارکت مفید و سازنده دانشجویان در نظر گرفته شده است. بدیهی است این نمره به کسانی تعلق می گیرد که در تمامی جلسات حضور داشته باشند و در حد انتظار نیز فعال باشند.
ج) امتحان کتبی: از میان مطالبی که تعیین می شود، آزمون پایان ترم به عمل خواهد آمد. آزمون پایان ترم به صورت تشریحی خواهد بود. این آزمون ۱۲ نمره خواهد داشت. آزمون به صورت کتاب باز (open book) است. بنابراین دانشجویان محدودیتی در به همراه آوردن کتابها و جزوات در جلسه امتحانی نخواهند داشت.

منابع درس:

منابع اصلی:

- روانشناسی یادگیری (از نظریه تا عمل) تألیف پروین کدیور، نشر سمت، ۱۳۹۴ به بعد
- الگوهای تدریس، تألیف جویس، ویل و کالهن، ترجمه محمدرضا بهرنگی

منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر:

- روانشناسی پرورشی نوین، تألیف علی اکبر سیف، نشر دوران
- نظریه های یادگیری، تألیف هرگنهان و السون، ترجمه علی اکبر سیف، نشر دوران
- مهارتهای آموزشی و پرورشی، تألیف حسن شعبانی، نشر سمت، ویراست سوم.

زمان بندی تشکیل جلسات درسی و فعالیتهای یادگیری

جلسه	موضوع جلسه	نحوه ارائه
۱	معرفی درس و مباحث مقدماتی	گفتگو و ارائه
۲	مفهوم نظریه یادگیری و نسبت آن با الگوهای تدریس	تدریس/پرسش پاسخ
۳	سیر تحول مکاتب روانشناسی (با رویکرد یادگیری)	تدریس
۴	نظریه یادگیری شناختی اجتماعی	تدریس/ارائه دانشجو
۵	نظریه گشتالت	تدریس/ارائه دانشجو
۶	نظریه سازنده گرایی	تدریس/ارائه دانشجو
۷	نظریه پردازش اطلاعات	تدریس/ارائه دانشجو
۸	آموزش فلسفه به کودکان	تدریس/ارائه دانشجو
۹	یادگیری مشارکتی	تدریس/ارائه دانشجو
۱۰	روشها و فنون آموزش تفکر انتقادی	تدریس/ارائه دانشجو
۱۱	آموزش مبتنی بر مغز (مغز محور)	تدریس/ارائه دانشجو
۱۲	روشها و فنون آموزش تفکر خلاق	تدریس/ارائه دانشجو
۱۳	بازده های یادگیری	تدریس
۱۴	آموزش مفاهیم	تدریس، کارگاهی
۱۵	آموزش قواعد و مهارتهای ذهنی	تدریس
۱۶	جمع بندی و مرور درس	گفتگو، پرسش و پاسخ

برخی قوانین و اصول:

- ✓ دانشجویان عزیز لطفا راس ساعت مقرر در کلاس حضور داشته باشید تا جلسات به صورت منظم برگزار شود .
- ✓ گزارش فعالیت های خواسته شده را در زمان مقرر ارائه دهید. ارائه پس از زمان مقرر پذیرفته نمی شود .
- ✓ با توجه به این که برخی از فعالیتهای یادگیری در کلاس درس گروهی صورت می گیرد، بنابراین لازم است همه دانشجویان حضور داشته باشند تا اختلالی در فعالیت های آموزشی ایجاد نشود.

هفته یکم

موضوع جلسه: معرفی درس و مباحث مقدماتی

شرح فعالیتها:

در این جلسه برای دانشجویان هدف درس بیان می شود. برای آنان عنصر روش یاددهی-یادگیری به عنوان یکی از عناصر برنامه درسی تشریح می شود تا جایگاه یاددهی-یادگیری در برنامه درسی را به خوبی درک کنند. از دانشجویان خواسته می شود دانش و تجارب خود را درباره الگوهای تدریس و نظریه های یادگیری بیان کنند. نتایج این گفتگو مبنای درس جدید است و به استاد درس اطمینان می دهد دانشجویان پیش نیازهای لازم برای درس را دارند. دانشجویانی که معلم بوده اند یا در زمینه تدریس تجاربی دارند از روشهای تدریس خود می گویند. روشهای مختلف تدریس آنها جمع بندی می شود.

هفته دوم

موضوع جلسه: مفهوم نظریه یادگیری و نسبت آن با الگوهای تدریس

شرح فعالیتها:

شناخت نظریه یادگیری و تفاوت آن با مفاهیم دیگری مثل نظریه آموزشی برای دانشجویان لازم است. در این جلسه سعی می شود با مثالهای روشن تفاوت بین این مفاهیم روشن شود. در این زمینه از دانشجویان خواسته می شود روشهای تدریس مناسب برای چند موضوع داده شده را پیشنهاد کنند، سپس ترغیب می شوند دلایل روانشناختی انتخاب خود را بیان کنند. آنها باید بتوانند به نظریه های یادگیری یا اصول یادگیری یا مفاهیم روانشناسی اشاره کنند. در ادامه برای آن که دانشجویان درک بهتری از رابطه بین روانشناسی تربیتی و برنامه ریزی درسی به دست آورند یکی از دانشجویان به عنوان سخنگوی روان شناسی تربیتی و دیگری به عنوان سخنگوی برنامه ریزی درسی انتخاب می شوند. چنانچه دانشجویان برای کار داوطلب شوند از آن استقبال می شود. سپس سوالاتی از سخنگوی هر یک از این دو حوزه علمی پرسیده می شود تا برای همه دانشجویان به یک چالش تبدیل شود. برای مثال: به نظر شما مبحث روش تدریس به روانشناسی تربیتی مربوط است یا به برنامه ریزی درسی؟ چرا در منابع هر دو حوزه علمی در خصوص روش تدریس بحث شده است؟ مبحث انگیزش چگونه؟ مبحث تفاوت های فردی چگونه؟ بدین ترتیب دانشجویان تلاش می کنند تا بین این دو حوزه علمی تفکیک قائل شوند و رابطه آنها را بهتر درک می کنند.

هفته سوم

موضوع جلسه: سیر تحول مکاتب روانشناسی

شرح فعالیتها:

در این جلسه درسی به منظور افزایش دانش تاریخی دانشجویان و فهم بهتر نظریه های یادگیری، سیر تحول مکاتب روانشناسی مطرح می گردد. مهمترین مباحث عبارتست از:

- اراده گرایی
- ساختارگرایی
- کارکردگرایی
- رفتارگرایی
- گشتالت

• شناخت گرای

• سازنده گرای

در ادامه زمینه های فلسفی مطرح می شود. در اینجا تاکید بر مطالعه منشا، ماهیت، محدودیتها و روشهای شناخت است و بر معرفت شناسی تمرکز دارد. از جمله مهمترین بحثهایی که در این زمینه مطرح می شود خردگرایی و تجربه گرایی است. دانشجویان نیز مورد پرسش قرار می گیرند تا از یادگیری درس توسط آنها اطمینان حاصل شود.

هفته چهارم

موضوع جلسه: نظریه یادگیری شناختی اجتماعی

شرح فعالیتها:

در ابتدای جلسه یکی از دانشجویان در خصوص پیش فرضهای نظریه شناختی اجتماعی، مفاهیم اصلی این نظریه (مانند تعیین گری متقابل، اکساب و عملکرد، سرمشق گیری، یادگیری جانشینی، و یادگیری مشاهده ای) مطالبی را ارائه خواهد کرد. به منظور فهم بهتر مطالب از دانشجو خواسته شده است مطالب را به صورت سازماندهی شده و با استفاده از طرح و تصویر ارائه دهد. در ادامه از دانشجویان خواسته می شود بر اساس آنچه آموخته اند موقعیت هایی ذکر کنند که در آن یادگیری مشاهده ای رخ می دهد و بر اساس نظریه یادگیری شناختی اجتماعی آن موقعیت را تحلیل کنند. در پایان دلالت های نظریه یادگیری شناختی اجتماعی در برنامه ریزی درسی مطرح می شود.

هفته پنجم

موضوع جلسه: نظریه گشتالت

شرح فعالیتها:

در این جلسه مباحث زیر مطرح می شود:

- بنیان گذاران مکتب گشتالت
- بستر فلسفی، فکری و فرهنگی روان شناسی گشتالت
- اصول سازماندهی ادراکی
- نظریه اثر حافظه
- نظریه میدانی

یکی از دانشجویان در این خصوص مطالب را ارائه خواهد کرد. دانشجویان در ادامه تلاش می کنند تا برای فهم مطالب آن را در موقعیت های عملی و عینی به کار بندند. برای نمونه بر اساس اصول سازماندهی ادراکی و مفاهیم گشتالت تلاش می کنند برنامه درسی را غنی سازند.

هفته ششم

موضوع جلسه: نظریه سازنده گرابی

شرح فعالیتها:

در این جلسه در خصوص پیش فرضهای دیدگاه سازنده گرابی بحث و تبادل نظر می شود. یکی از دانشجویان نظریه پیازده در سازنده گرابی را مطرح می کند و کاربردهای نظام پیازده در آموزش را شرح می دهد.

دانشجویان کلاس ترغیب می شوند تا بر اساس نظریه پیازده، یکی از برنامه های درسی آموزش عمومی را بکاوند و برای بهبود آن پیشنهادهایی ارائه دهند.

تاکید بر آن است که دانشجویان اصول و مفاهیم مهم سازنده گرابی از جمله دانش شخصی، زمینه، موقعیتی بودن یادگیری، و همچنین مفاهیم مرتبط با نظریه پیازده از جمله جذب و انطباق و تعادل را با مثالها و نمونه های کاربردی بهتر درک کنند. با استفاده از پاورپوینت مطالب عینی می شود.

دانشجویان برای جلسه آینده باید درباره نظریه ویگوتسکی مطالعه کنند و نتایج مطالعات خود را در کلاس ارائه دهند.

هفته هفتم

موضوع جلسه: نظریه پردازش اطلاعات

شرح فعالیتها:

با استفاده از یک چارت تصویری، نمایی کلی از الگوی پردازش اطلاعات به دانشجویان ارائه می شود. سپس از آنها خواسته می شود بر اساس چارت ارائه شده به سوالاتی پاسخ دهند برای مثال:

- بر اساس این الگو، یادگیری چه معنایی دارد؟
- فرایند یادگیری چیست؟ چه موقع می توان گفت یادگیری اتفاق افتاده است؟
- فراموشی چه موقع اتفاق می افتد؟
- و ...

سپس در خصوص هر یک از عناصر این الگو تشریح می شود و در خصوص بهبود فرایند مربوطه بحث و تبادل نظر می شود. در پایان کاربرد الگوی پردازش اطلاعات در کلاس درس مطرح می شود. دانشجویان تشویق می شوند در این باره منابع تکمیلی (مانند کتاب روانشناسی پرورشی نوین تألیف دکتر سیف) را مطالعه کنند.

هفته هشتم

موضوع جلسه: آموزش فلسفه به کودکان

شرح فعالیتها:

یکی از دانشجویان این مبحث را مطرح می کند و در این زمینه به موضوعات زیر می پردازد:

- زمینه طرح این روش
- اهداف و فواید
- مفروضه های کاربرد فبک
- مراحل کاربرد فبک

سپس دانشجویان به پرسشهای مطرح شده پاسخ می دهند و در این خصوص تمرین هایی صورت می گیرد.

هفته نهم

موضوع جلسه: یادگیری مشارکتی (یادگیری مبتنی بر همیاری)
شرح فعالیتها:

موضوعات مهم جلسه عبارتند از:

- تعریف یادگیری مشارکتی (یادگیری مبتنی بر همیاری)
- عناصر مهم روش یادگیری مشارکتی
- انواع روشهای یادگیری مشارکتی
- مراحل آموزش به این شیوه

در ابتدای جلسه مفاهیم اصلی یادگیری مبتنی بر همیاری مطرح می شود. همچنین دلیل آن که در خانواده اجتماعی قرار گرفته است بحث می شود. سپس مراحل اصلی یادگیری مبتنی بر همیاری شرح داده می شود. دانشجویان باید بر اساس مراحل یاد شده به صورت کتبی یک موضوع درسی را طراحی کنند.

مباحث بعدی شامل موارد زیر خواهد بود:

- سیستم ارتباطی در الگوی یادگیری مبتنی بر همیاری
- سیستم حامی الگو
- اثرات پرورشی و آموزشی الگو

در صورت امکان، در حدود ۱۵ دقیقه یکی از دانشجویان داوطلب یک موضوع درسی مناسب را با استفاده از روش یادگیری مبتنی بر همیاری در کلاس درس اجرا می کند. سایر دانشجویان نیز نقش یادگیرنده را به عهده گرفته و با او در اجرای تدریس همکاری می کنند.

در ادامه دانشجویان در خصوص صحت تدریس دانشجوی داوطلب بر اساس مباحث جلسه گذشته اظهار نظر می کنند. در صورت لزوم خطاها تصحیح می شوند و جمع بندی صورت می گیرد.

هفته دهم

موضوع جلسه: روشها و فنون آموزش تفکر انتقادی
شرح فعالیتها:

یکی از دانشجویان مباحث زیر را ارائه می دهد:

- مفهوم تفکر انتقادی
- عناصر و مولفه های تفکر انتقادی
- روشهای آموزش تفکر انتقادی
- تکالیف نوشتاری و نقش آن

در ادامه سایر دانشجویان تجارب و مثالهای خود را بیان می کنند. دانشجویان در خصوص تفاوت تفکر انتقادی با سایر انواع تفکر لازم است بحث و گفتگو کنند.

هفته یازدهم

موضوع جلسه: آموزش مبتنی بر مغز (مغز محور)
شرح فعالیتها:

یکی از دانشجویان مباحث زیر را ارائه می دهد:

قابلیتهای مغز

بخش های مختلف مغز و قابلیت های آن

مفهوم آموزش مبتنی بر مغز

اصول آموزش به این شیوه

در ادامه سایر دانشجویان تجارب و مثالهای خود را بیان می کنند. سولاتی از طرف استاد درس مطرح می شود تا دانشجویان بتوانند این روش را بهتر درک کنند. سپس از دانشجویان خواسته می شود در مورد شیوه یادگیری خود بر اساس مطالب درس توضیح دهند.

هفته دوازدهم

موضوع جلسه: روشها و فنون آموزش تفکر خلاق
شرح فعالیتها:

در ابتدا مفاهیم اصلی مرتبط با موضوع تفکر خلاق می شود.
سرفصل اصلی درس عبارتند از:

- مفهوم تفکر خلاق و تفاوت آن با سایر انواع تفکر
- اصول تفکر خلاق
- ویژگی های افراد خلاق
- فنون پرورش تفکر خلاق
- بارش فکری
- ارتباط اجباری
- بدیعه پردازی

در خصوص روش بدیعه پردازی، انواع استعاره یا قیاس که شامل مستقیم، شخصی، است و همچنین مفهوم مهم دیگر که تعارض فشرده است با ذکر مثالهایی توضیح داده می شود.

مباحث بعدی شامل موارد زیر خواهد بود:

- سیستم ارتباطی در الگوی بدیعه پردازی
- اصول واکنش در این الگو
- سیستم حامی الگو
- اثرات پرورشی و آموزشی الگو

یکی از دانشجویان موضوع درسی مناسب را با استفاده از این الگو در کلاس درس اجرا می کند. سایر دانشجویان نیز نقش یادگیرنده را به عهده گرفته و با او در اجرای تدریس همکاری می کنند. در ادامه دانشجویان در خصوص صحت تدریس دانشجوی داوطلب بر اساس مباحث جلسه گذشته اظهار نظر می کنند. در صورت لزوم خطاها تصحیح می شوند و جمع بندی صورت می گیرد.

هفته سیزدهم

موضوع جلسه: بازده های یادگیری

شرح جلسه:

در ابتدای جلسه انواع بازده های یادگیری از دیدگاه گانیه مطرح می شود:

- مهارتهای ذهنی
- اطلاعات کلامی
- مهارتهای حرکتی
- راهبردهای شناختی
- نگرشها

سپس بر هر کدام مثالهایی ذکر می شود تا دانشجویان به خوبی درک کنند. تمرین و تکلیفی تعیین می شود که لازم است تا جلسه بعد آن تکلیف انجام شود.

هفته چهاردهم

موضوع جلسه: آموزش مفاهیم

شرح فعالیتها:

در جلسه موارد زیر مطرح می شود:

تعریف مفهوم

اجزای مفهوم

اصول آموزش مفاهیم

روشهای آموزش مفاهیم

سپس تمرین هایی داده می شود که لازم است دانشجویان برای آموزش یک مفهوم دلخواه به طراحی پردازند. مشکلات آنان بررسی و رفع می شود.

در پایان مزایا کتاب های مرتبط با موضوع جهت مطالعه بیشتر معرفی می شود.

هفته پانزدهم

موضوع جلسه: آموزش قواعد و مهارتهای ذهنی

شرح فعالیتها:

ابتدا مفهوم قواعد و سایر مهارتهای ذهنی می شود. سپس روشهای آموزش قواعد و مهارتهای ذهنی از قبیل تمیز دادن تشریح می شود.

در ادامه دانشجویان کاربرد های تهیه شده را تکمیل می کنند. فعالیت های انجام شده بررسی می شود.

هفته شانزدهم

موضوع جلسه: جمع بندی و مرور درس

شرح فعالیتها:

دانشجویان پرسش های خود در خصوص مباحث مطرح شده در طول ترم را بیان می کنند. همچنین در خصوص کم و کیف روند یادگیری و ارائه درس در طول ترم از دانشجویان نظرخواهی می شود. در این جلسه در خصوص نحوه ارزشیابی پایانی گفتگو می شود.

در خصوص مطالب ترم جمع بندی می شود و چنانچه دانشجویان تمایل داشته باشند در این خصوص بیشتر یاد بگیرند منابعی به آنها معرفی می شود و موضوعاتی برای پژوهش و مطالعه بیشتر در اختیار آنها قرار می گیرد.